

diar herrialdea asaldatuko ote duten. Horregatik, biderik «egokiena» eta errazena aukeratu du Ankarako Gobernuak. Honela, ez batera eta ez bestera, Irakeko Gobernuaren hatzaparretan gelditu da Kurdiar Herria; eta ez dago zalantzarik, Irakek bere neurri zapaltzaileak hartuko dituela, Kurdistanen arazoa betiko ehorzteko,* eta hain berezia den Herria irensteko.

Estatu gehienen axolagabekeriaren «babesean» eta beste Estatu batzuren adiskidego edo etsaigoen* «sareetan» egin da Kurdistanen mende hontako historia larria, beronen bizkarretik egin baitute beren politika eta burutu* baituzte beren akordioak. Baina Estatu haundien harmadek, gobernariak eta interesak orainokoa lortu duten bakarra zera da: Herri bat beren artean banatzea eta ixileraztea; baina ez Herri baten bizinahia eta indarra suntsitzea.

«Herri bat dagoenean, ez du inork nazionalismo oldea* geldieraziko», esan du Mustafa El Barzani buruzagiak. Irakeko, Iraneko, Syriako, Turkiako eta Sobietar Batasuneko gobernamoldeak oso diferenteak dira: ezkerrekoak, erdikoak eta eskuinekoak. Baina, nola edo hala, denak bat etorri dira, Kurdiar Herriaren suntsipena «erabakitzekean». Hala ere, Mustafa El Barzani ez du galdu bere esperantza; eta ez du uste, «bosten» artean ere kurdiarren askatasun arnasa itoko dutenik. **(Patxi Kortabarria)**

TXILE

Askatasun osoa Pinochet jeneralarentzat

Txileko Gobernuak 17 ministruek (14 militar eta 3 herriarri) dimisioa presentatu diote Pinochet jeneralari. Eta hori, «askatasun osoa» honi emateko, ekonomiazko krisia konpon dezan.

Hankaz gora dabil ekonomia Txilen. Ihaz 37 % garestitu zen bizimodua, eta aurtengo lau hilabeteotan 61 %. Pinochet jaunak ekonomiazko estategia nahitaez aldatu behar du. Politikazko diktadura aski* ez delarik, ekonomiazkoa ere ezarriko du orainokoa. Eta gero zer?

Kobrearekin Pinochet jaunak ez du zorte onik izan,

Pinochet jenerala (jezarria)

merketu egin baita ihaztik hona ere. Bestalde, ez du kanpoko laguntzarik. Pariseko Club delakoaren bilkura, esaterako, sine die gerorako utzi da. Eta arazo hori ez da bihar konponduko. Ez da konponduko, Txilen giza askatasunak eta eskubideak onhartzen ez diren arteino.

Herrigizonak sartuko omen ditu orainokoa Pinochet jeneralak Gobernuan. «Herrigizon apolitikoak» izango dira. «Normal» itxura eman nahi dio Txileri, antza.* Zer ez

doa, bada, horren* ondo Txilen, Pinochet jauna? **(Joanes Lekerika)**

FRANTZIA

Bide guztiak Lisboara

Bide guztiak Erromara eramaten omen dute. Frantzia, gaur behintzat, denek Lisboara eramaten dutela, hortaz ez dago dudarik. Hemen modan dago Portugal, Portugal berria.

Portugalen etorkizuna, batipat* bilakabide* iraultzaileak azkartu denetik, horrek interesatzen ditu gizarte aztertzaileak. Higidura* hortan, bi arazo dira nagusi: militarren eginkizuna eta alderdi politikoen jokoa.

Batzuk, militarrek gero eta indar eta aginteremu* gehiago hartzen ari direla azpimarkatzen dute. «Harmadak* sakelean sartzen du iraultza» idazten du Michel Colomès kazetariak **Le Point** astekarian. **L'Humanité Rouge** ezker puntako aldizkariak dioenez, militar horiek sozial faxismoaren botak janzteko aldatu dituzte faxismoarenak. **Rouge** trotskisten aldizkaria ere ez da militarretaz gehiegi fidatzen; nahiago du langileen ekintza.

Eztabaidarik gehienak, alderdi politikoen zer egiten duten eta zer egin behar luketen eta nola jokatu behar luketen aztertzerakoan datoz. Ez dakit Portugalen hala denentz.* Frantzia bai behintzat. (Sarritan, gainera, Portugal ahotan erabili arren, Frantziak mintzo dira.) Frantziako AK Portugaleko Alderdi Komunistarekin ados dago, honen kontrako kritika guztietan eskuindarren jokoa salatuz. Frantziako Alderdi Sozialista Portugaleko Alderdi Sozialistaren jokabidearen alde dago, eta demokraziaren garantia AS dela deklaratu du Mitterrandek.

Politikari asko joaten da Portugalera. Politik eta gizarte gaietaz diharduen asko ere han ikusi da: Althusser, esaterako.* Baina, Bazkotan,* batez ere ezkertiar pila handi bat joan zen hara Frantziatik. Portugaleko burkide* «ezikasiei», hauteskunde* garaian, Frantziako taldeek duten esperientziaren berri emateko. Han ikusi dira maoistak, etab. Espontaneismoa defendatu arren, politikan eta iraultzan deus* ez baita inprobisatzen.

Lisboak Europako pizti arraroa dirudi, Europako Kuba. Publizitateak aldarrikatzen* duen Portugaleko «haizea noa», dirudienek, turistek ez baina (beldur dira hauk*) politikariak arnastuko* dute. Parisen jadanik* «udaberri berorik» ez dagoenez gero, ea, bada, Lisboan beroago egiten duen! **(Joanes Lekerika)**

ERRUSIA

«Hogeigarren Mendea» Moskun

Argitaratu berria da Moskun aldizkari bat, ezkutuko agerkari bat, baimenik gabe aterata* eta ixilean banatua.

«Hogeigarren Mendea» du titulutzat aldizkari honek. Bizpahiru hilabetero argitaratuko da. Asmo gidaria ere ezaguna da, hots,* «Sobietar Batasunean gizarte sozialistaren hazkundera,* sozialismoaren eta demokraziaren elkar hartzeari esker». Idazleak zein marxistak zein ez marxistak izan daitezke: ez dago puntu horretan lege jakinik.

Lehen zenbakia, esan dugunez, argitaratu berria da: daktilografiaturiko hirurehun bat horri. Ba dago hor zer irakur: kontzentrazio zelaietatik itzultako baten oroitzapenak, Soljenitsynek Sobietar Batasuneko agintariak egindako eskutitzaren aurkako erantzun bat, literatur iker-tzapen bat, Stalin eta stalinismoari buruzko estudio bat, etab.

Aldizkari honen zuzendaria Roy Medvedev da. Historilari marxista hau oso ezaguna da. Alderdi Komunistatik jaurtikia izan zen. Marxista segitzen du. Eta demokrazia

rentzat leku uzten duen sozialismoaren alde burukatzen da Sobietar Batasunean bertan. Berak bezala aldizkariak ere gauza bera nahi du: sozialismoaren eta demokrazia-
ren ezkontze. (Joanes Lekerika).

Mosku Mitterranden aurka

Mitterrandek, Frantziako ezkerren buruak, Moskun eta Brezneven alboan ikusten zuen bere burua. Eta horra, Moskuko agintariak atzeratu egin dute, Sobietar Batasunera Frantziako Alderdi Sozialistaren joatea. Ez esan, atzerakuntza hori apropos eta intentzio handiren batekin egina izan ez denik.

Jokabide diplomatiko guztien aurka, airekoa hartzeko bost egun falta zirelarik, eta laugarren aldiz, oraingoz ez joateko esan diote sobietarrek Mitterrandi. Esannahi handiko gertaera, zalantzarik gabe; Moskuk, diplomaziazaren folklorea horren maitekiro zaintzen duen Moskuk, ez baitu holakorik debalde egiten. Laugarren aldiz gertatu da, gainera, hori. Lehenbizikoan, Mitterrandek berak atzeratu zuen, orduko Frantziako sobietar enbasadorearekin SESBeko juduei eta Txekoslovakiari buruz izan zuen eztabaida tarteko zela. 1972.ean zen hori. Geroztik, bitan —lehenik Pompidouren heriotzagatik eta gero Brezneven eritasunagatik— atzeratu dute bidaia hori.

Ia ia segur nago, irakurleak lerro hauk irakurtzen ditueneko, berriro ere joateko egun bat jarria izango dela. Dena den, bostgarrena izanen da. Eta orduan Mitterranden bisitak ez du zentzu bera izango. Mosku biziki harriturik gelditu da, berri honek Frantzia izan duen oihartzunaz. Ez dela hor inolako intentziorik ikusi behar, eta hori guztiori ulertzapen oker bat izan dela esan du ofizialki Moskuk. Arrazoina oso sinplea omen da, hots, bost urtetako plangintza prestatzen eta nazismoaren kontrako gerla ospatzeko bestakizunak antolatzen lanpetuegiak daudela memento hontan sobietar zuzendariak. Aitzakia horrek enganiatuko duen tontorik oraindik ez da jaiotako. Zer, bada? Orain konturatzen direa sobietarrak okupaturik daudela, orain, Mitterrand Moskura joateko bost egun falta direlarik? Aitzakiak aparte, Moskuren jokabide honek ba du zentzu politiko sakonik.

Politik aldetik, zer adierazten du Moskuren jokoak? Gai hauetan adituak ez datoz bat puntu hontan.

Frantziako Alderdi Komunistaren azpi jokoren bat ote dago hor? Batzuk hala uste dute. Chirac Frantziako lehen ministrua egon berria da Moskun. Eta han Frantziako Alderdi Komunistaren kontra mintzatu zen. Bidaia berean, Breznev biziki mintzatu zen Giscard Frantziako lehendakariaren alde. Bi arrazoin hauengatik, ba dakigu, Marchais jaunak, bere haserrea agerturik, gutun bat egin diola Breznev burkideari. Mitterranden hauzia ere aipatu izan balio, zer? Kasu hortan, egiazko komedia egiten ariko litzateke Alderdi Komunistak, zeren eta, Moskuren erabakia jakin duenean, bera ez dela akort jakin erazi baitu, Mitterranden alde aterarik.

Beste batzuk, Mitterranden pertsona bera ezin duela begi onez Moskuk ikusi esango dute. Izan ere, Mitterrandek Moskuren aginte moduari kritikak maiz egin dizkio. Moskuren barneko eta kanpoko politika salatu du behin baino gehiagotan Mitterrandek. Ezagunak dira, oraindik berrikitan, Internazional Sozialistaren Bilkuran (otsailaren 22an), Frantziako AS-ren sekretari nagusiak egin zuen sobietarren kanpoko politikaren kritika gogorra.

Baina, dirudienek, Moskuk hori egiteko izan dituen arrazoinak askoz ere sakonagoak izan dira. Moskuk ez du sekula, Europar ezkerreko agintea har dezan gogo handiegirik izan. Mitterrandek berak, Internazional Sozialistaren Bilkuran esan zuenez, «Estatu Batuak bezala, Sobietar Batasuna ere Europar **statu quo** politikoaren aldekoa da. Gobernu kontserbakorrak sozialistak baino nahiago ditu beti». Frantziako kasuan, aginte gaullistarekin eta honen jarraitzailearekin ikaragarri ongi konpondu da

beti. Horrela, bada, Mitterrand baliogabetzatuz, ez ote du Moskuk Giscarden alde borondate oneko jestu bat egin nahi izan? Ez dezagun ahantz, «hauteskundeak» bezperan, Pariseko sobietar enbasadoreak Giscardi egin ziola ikustaldia eta ez Mitterrandi, horrekin lehena bigarrena baino maiteago zuela adieraziz.

Moskuk ez du oraingoz nahi, inork nazioarteko ekilibrioa hauzitan edo kilikolo jar dezan. Bestalde, europar segurtasunaren konferentzia sonatu hura lortu arte, ez dago trankil Moskuk. Eta hori erdiesteko, gobernu burgesekin harremanak hersten hersten ari dira sobietarrak.

Ba da beste arrazoin bat ere. Niretzat esannahitsuen. Moskuk ez du gura sozialismoaren esperientzia berririk Europar. Pragako udaberria datorkio gogora. Europar sozialismoak eta komunismoak, bat eginik, bide berri bat irekiko balute, horrek agian udaberri bat ekarriko luke Pragan eta Budapesten eta Pankowen... Ezaguna da, Italiako «Hautsi-mautsi Historikoak», Frantzia-

François Mitterrand

ko «Programa Bateratuak», Espainiako «Aliantza eta Hitzarmenak» ez diotela Moskuri inongo graziaz egiten. Bide berri bat litzateke hori, dudarik gabe, Europar Sozialismo izenaz bataiatua izango eta beraz Moskutik distantziaturik biziko litzatekeena.

Giscarden Frantzia nahiago du Moskuk Mitterrandena baino, Europa burgesa maiteago Europa ezkertiarra baino. (Joan Mari Torrealdai)

HOR, HAN, HEMEN

Berri laburrak

- Frantziako alderdi sozialista irrati emangailu bat beretzat prestatzen ari da, frantses Estatuaren barrutik irratsaioak eman ahal izateko. Gobernuaren arauerako irrati eta telebistaren monopolioak hedatzen dituen berriei aurpegi ematea du helburu. Haseran, Paris eremuari lotuko omen zaio.

- Russel Tribunalak bere bigarren epaia eman du argitara. Lelio Basso buru duela, eta García Márquez, Bosch, Cortázar, Girardi, Rigaux, Kastler eta hauen gisako beste zenbait gizon nabari hauzimahaiko direla, Latin Amerikari buruzko ageri bat sinatu dute Bruselan. Brasil, Txile, Uruguay, Bolivia, Guatemala, Haiti, Dominikar Errepublika eta Argentinan agintariak buruturiko giza eskubideen zapalketak eta indarkeriak salatzen dituzte, bai eta, Estatu Batuak ere egeora horien suemale direlako, Nixon, Ford eta Kissingeri erruak bereziki leporatuz.